

พุทธวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์*

BUDDHIST MANAGEMENT METHODS BUDDHIST WAY SCHOOL

IN PRACHUAP KHIRI KHAN PROVINCE

พระอธิการธวัชชัย แสงโสภณ

Phraathikan Thawatchai Saengsophon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: patchlada_@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ 2) เพื่อศึกษาหลักการบริหารและพุทธวิธีการบริหารจัดการของโรงเรียนวิถิพุทธ และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบพุทธวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขอบเขตด้านเนื้อหา 5 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์กร 3) ด้านการบริหารงานบุคคล 4) ด้านการอำนวยความสะดวก และ 5) ด้านการกำกับดูแล พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ โรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 3 โรงเรียน ได้แก่ 1) บ้านลาดวิถิ 2) บ้านคอกช้าง 3) บ้านตำหรุ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 6 กลุ่ม ได้แก่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ พระสงฆ์ที่เข้าปฏิบัติงานสอนในโรงเรียน ผู้บริหาร ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการ ครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียน รวมจำนวนทั้งสิ้น 25 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านวิชาการ การบริหารงบประมาณ และด้านบุคลากร โดยเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา ผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม แสวงหาปัญญา และมีเมตตา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับจุดเน้นการพัฒนาของประเทศ คุณลักษณะบุคลากรโรงเรียนวิถิพุทธ บุคลากร ผู้บริหารและครู เป็นแบบอย่างที่ดีในวิถีชีวิตจริง ในลักษณะ สอนให้รู้ ทำให้อู อยู่ให้เห็น 2) หลักการบริหารและพุทธวิธีการบริหารจัดการของโรงเรียนใช้หลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (1) การจัดการศึกษาตามแนววิถิพุทธ เป็นหลักของการพัฒนาระบบการศึกษาไทยให้เป็นเครื่องมือพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (2) โรงเรียนวิถิพุทธเป็นโรงเรียนรูปแบบใหม่ช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่ง (3) สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข เป็นแนวทางปฏิรูปโดยแท้ที่ยึดหลักไตรสิกขา เป้าหมายในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เรียนรู้ตลอดชีวิต และ 3) นำเสนอรูปแบบพุทธวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ผู้วิจัยเสนอรูปแบบพุทธวิธีการบริหารจัดการ

* Received 21 January 2020; Revised 29 February 2020; Accepted 29 February 2020

โรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่มีชื่อว่า “ABMI Model” ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านการบริหารทั่วไป

คำสำคัญ: พุทธวิธีการบริหาร, โรงเรียนวิถิพุทธ, ประจวบคีรีขันธ์

Abstract

The objectives of the article were as follows; 1) to study general conditions regarding administration of Buddhist Oriented Schools; 2) to study principles of Buddha's administration methods of Buddhist oriented schools in Prachuap Khiri Khan Province; and 3) to present models of Buddha's administration methods of Buddhist oriented schools in Prachuap Khiri Khan Province. It was a qualitative research. The scopes of the content were 5 aspects consisting of 1) planning 2) organization 3) personnel 4) administration and 5) governance. The areas used in this study were 3 Buddhist oriented schools in Prachuap Khiri Khan Province. There were 1) Ban Lat Withi ; 2) Ban Khok Chang and 3) Ban Tamru The researcher determined the scopes of 6 important informant groups, namely; experts of education welfare Buddhist monks practicing teaching in the Buddhist oriented schools, directors of the Buddhist, government teachers of the Buddhist and parents of the Buddhist, totaling 25 monks /persons.

The result of the research showed that 1) academic, budget management and personnel aspects were focused on the threefold development framework through cultural processes, wisdom acquisition and compassion. The development of learners according to the national highlight development and personnel characteristics of the Buddhist oriented schools were focused. important, personals, administrators and teachers were also extremely important. They were to develop the learners well. good role models in real life were in a way of how to teach for knowing, demonstrating and living visibly 2) Principles of Buddha's administration methods of Buddhist oriented schools were involved by participation of stakeholders. (1) Buddha's administration methods were the main of Thai education development system as tool to grow Thai people to be perfect humans. (2) Buddha's administration methods were new types to push Thai children and youth to be developed according to their potential as good and smart people. (3) Able to live happily Is a true reform that is based on threefold

principles Human resource development goals for lifelong learning And 3) the researcher presented the forms of Buddha's administration methods of Buddhist oriented schools in Prachuap Khiri Khan Province. "ABMI Model" was called by the researcher. That meant minor components such as academic, budget, personnel, and general management.

Keywords: Buddha's Administration Methods, Buddhist Oriented Schools, Prachuap Khiri Khan

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดทิศทางการปฏิรูปการศึกษาไทยในปี พ.ศ. 2550 โดยเน้นนโยบาย “คุณธรรมนำความรู้ ในการจัดการศึกษา เพื่อมุ่งสร้างความตระหนัก สำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ และเชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว สถาบันทางศาสนาและสถาบันทางการศึกษาที่เรียกว่า บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

โรงเรียนวิสุทธิพุทธดำเนินตามมรรค ซึ่งเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนาที่แปลว่าทางอันประเสริฐมีองค์ 8 ประการ พัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ โรงเรียนที่ฝึกอบรมผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธทั้งในและนอกสถานที่ ฝึกอบรมผู้เรียนให้กิน อยู่ ดู ฟัง เป็นคำว่า เป็น ในกรณีนี้หมายถึงกิน อยู่ ดู และฟังตามหลักไตรสิกขา คือ ให้เกิดความประพฤติที่ดีงาม (ศีล) เกิดความมั่นคงในอารมณ์ (สมาธิ) เกิดความรอบรู้เท่าทัน (ปัญญา) ประยุกต์หลักพุทธธรรมให้ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และสามารถบูรณาการหลักธรรมให้เข้ากับรายวิชาอื่น ๆ คือ สอดแทรกวิถีแห่งความเป็นพุทธลงในทุกรายวิชาที่ทำการเรียนการสอน เป็นโรงเรียนที่เน้นหลักในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547) มีวิถีแห่งการดำเนินชีวิตที่ชัดเจน นั่นคือ หลักของมรรคมองค์ 8 ประการ และเมื่อมีไตรสิกขาเป็นเครื่องมือพัฒนาแล้ว ผลที่ตามมาผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทั้ง 4 ด้านไปพร้อมกันได้แก่ 1) พัฒนาการทางกาย (กายภาวนา) หมายถึง การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมกายให้รู้จักติดต่อกันเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั้งหลายด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษให้เป็นกุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญในเบื้องต้น คือ ให้กินเป็น อยู่เป็น ดูเป็น และฟังเป็นกายภาวนาจึงเป็นเรื่องของการพัฒนาตนเองเพื่อความสัมพันธ์ที่ดีกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2) พัฒนาการทางด้านสังคม (ศีลภาวนา) หมายถึง การเจริญศีลคือการพัฒนาความประพฤติฝึกอบรมให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย กฎเกณฑ์และกติกาสังคม ไม่เบียดเบียน หรือก่อความเดือดร้อนเสียหายให้แก่สังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี 3) พัฒนา การทางจิต (จิตภาวนา) หมายถึง การเจริญจิตคือพัฒนา ฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณาขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ สดชื่น เบิกบาน ผ่องใส

4) พัฒนาการทางปัญญา (ปัญญาภาวนา) หมายถึง การเจริญปัญญา การพัฒนาปัญญา การฝึกอบรมทางปัญญาให้รู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและชีวิตตามสภาวะที่เป็นจริง สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ไม่ลุ่มหลงไปตามกระแส นิยม สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

โดยผู้เรียนที่มีการพัฒนาการทั้ง 4 ด้านนี้จะเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุขด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้ 1) พัฒนาการร่างกาย ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการศึกษาวิชาชีวะและพัฒนาการทางด้านปัญญาซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการศึกษาวิชาการที่จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง 2) พัฒนาการทางสังคม ซึ่งเป็นผลจากการยึดมั่นในศีลธรรม รักษาระเบียบวินัยและจรรยาบรรณ จะทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี 3) พัฒนาการทางจิต ซึ่งเกิดจากการบริหารทางจิตให้มีสติ สมาธิ และคุณธรรมอื่น ๆ จะทำให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดีเป็นคนมีความสุข พัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ถือเป็นเป้าหมายของโรงเรียนโดยปกติทั่วไปที่เราจะได้ยินกันเสมอว่าการศึกษาไทยมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุขแล้ว ซึ่งกำหนดให้พัฒนาการทั้ง 4 ด้าน เป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาเช่นกัน (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547)

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นพื้นที่ที่มีสถานศึกษาในสังกัด สพฐ. สมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 220 โรงเรียน (สถิติเมื่อปี พ.ศ. 2558) แต่อย่างไรก็ตาม ส่วนมากยังไม่ประสบความสำเร็จและไม่พัฒนาเท่าที่ควร โดยมีงานวิจัยหลายชิ้นในประเทศไทยที่มีผลการวิจัยสอดคล้องกับความคิดนี้ โดยพบว่า การบริหารจัดการยังขาดการมีส่วนร่วม ขาดการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการและกิจกรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนวิถีพุทธ ขาดการสนับสนุนงบประมาณ การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานอย่างมาก (พระครูวินัยธรวัลลพ โกวิโล และคณะ, 2555) ในทางพระพุทธศาสนาพบว่า มีองค์ความรู้สำหรับการบริหารจัดการองค์กรที่เรียกว่า “พุทธวิถีการบริหาร” ซึ่งเป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งดำรงสืบมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา กว่า 2,500 ปี เป็นข้อมูลสำคัญเรื่องการบริหารในพระพุทธศาสนาด้วย (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

จากสภาพความจำเป็นและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา พุทธวิถีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อสังเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธตามกรอบพุทธวิธีบริหาร ทั้งยังสามารถนำไปใช้เป็นสารสนเทศเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในพื้นที่อื่น ๆ ได้อีกประการหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2. เพื่อศึกษาหลักการบริหารและพุทธวิธีการบริหารจัดการของโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. เพื่อนำเสนอรูปแบบพุทธวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาพุทธวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในขอบเขตเนื้อหา 5 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์กร 3) ด้านการบริหารงานบุคคล 4) ด้านการอำนวยการ และ 5) ด้านการกำกับดูแล

2. ขอบเขตด้านประชากรผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) มี 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ 5 รูป/คน 2) พระสงฆ์ที่เข้าปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนวิถิพุทธ 3 รูป 3) ผู้บริหาร/หัวหน้าหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนวิถิพุทธ 3 คน 4) ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการโรงเรียนวิถิพุทธ 5 คน 5) ครูประจำการโรงเรียนวิถิพุทธ 5 คนและ 6) ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวิถิพุทธ 4 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 25 รูป/คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ โรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 3 โรงเรียน คือ 1) โรงเรียนบ้านลาดวิถิ 2) โรงเรียนบ้านคอกช้าง 3) โรงเรียนบ้านตำหรุ (วิงประชาสงเคราะห์) โดยมีขั้นตอนในการวิจัย 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนาพูดคุย และการสนทนากลุ่ม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ 5 รูป/คน 2) พระสงฆ์ที่เข้าปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนวิถิพุทธ 3 รูป 3) ผู้บริหาร/หัวหน้าหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนวิถิพุทธ 3 คน 4) ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการโรงเรียนวิถิพุทธ 5 คน 5) ครูประจำการโรงเรียนวิถิพุทธ 5 คน และ 6) ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวิถิพุทธ 4 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 25 รูป/คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและมีความเที่ยงตรง พร้อมทั้งนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการวิเคราะห์ด้วย ซึ่งทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

โรงเรียนวิถิพุทธและหลักการบริหารและพุทธวิธีการบริหารจัดการของโรงเรียนวิถิพุทธใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์กร 3) ด้านการบริหารงานบุคคล 4) ด้านการอำนวยการ และ 5) ด้านการกำกับดูแล จำนวน 3 โรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาบริหารและพุทธวิธีการบริหารจัดการของโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนาพูดคุย และการสนทนากลุ่ม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งหมด 25 รูป/คน นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 หลักการบริหารและพุทธวิธีการบริหารจัดการของโรงเรียนวิถิพุทธใน 5 ด้าน มาพัฒนาเป็นรูปแบบพุทธวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอรูปแบบพุทธวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยขั้นตอนที่ 2 มาประกอบการวิเคราะห์ และจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย 6 กลุ่ม รวมจำนวนทั้งสิ้น 25 รูป/คนโดยเน้นผู้มีประสบการณ์และมีบทบาทต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ ซึ่งทำให้ทราบถึงหลักการบริหาร สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ จำนวน 3 โรงเรียนเพื่อให้ทราบถึงการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ ทั้ง 3 โรงเรียน ซึ่งจะนำไปสู่รูปแบบพุทธวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลนำเสนอผลโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์สามารถสรุปเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1.1 ด้านวิชาการ ในประเด็น การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการกำกับดูแล พบว่า สนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการที่ส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงาม เช่น ด้านกายภาพ การเตรียมการทั้งบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง แผนงาน ทรัพยากร ที่มุ่งเน้นสร้างศรัทธาและฉันทะในการพัฒนา ส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามหรือปัญญาภูมิธรรม ในการพัฒนาผู้เรียน การดำเนินการพัฒนาทั้งผู้เรียนและบุคลากร ตามระบบไตรสิกขาอย่างต่อเนื่องกำหนดหลักสูตรเป็นเอกลักษณ์ เช่น เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประสานความร่วมมือกับพระสงฆ์ในพื้นที่ในการสอนหลักธรรม เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับธรรมะจากพระการจัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา มีการประสานกับวัดพระสงฆ์ในพื้นที่ เพื่อให้ตอบสนองต่อท้องถิ่นและรักษาอัตลักษณ์ของ

ท้องถิ่นนั้น ๆ มีการวางแผนการเรียนการสอนที่บูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน ต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์

1.2 ด้านการบริหารงบประมาณในประเด็น การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการกำกับดูแล พบว่า ส่วนหนึ่งเป็นงบประมาณตามปกติจากหน่วยงานภาครัฐ โรงเรียนวิถิพุทธเป็นต้นแบบในการขยัน ประหยัด ใช้จ่ายงบประมาณ และประหยัดทรัพยากรที่มีใช้อย่างคุ้มค่า สมเหตุสมผล มีการวางแผนใช้จ่ายตามกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม วางแผน/กำหนดกรอบการใช้จ่าย บริหารอย่างโปร่งใส ประหยัด ออม ถนอมใช้เงิน และสิ่งของ โดยการแสวงหาความร่วมมือจากชุมชน สามารถตรวจสอบได้ทุกเมื่อ ดำเนินชีวิตของตนเอง ลด ละ เลิก อบายมุข ประหยัดออม ถนอมใช้เงิน ใช้เงินให้เป็นและคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด

1.3 ด้านบุคคลในประเด็น การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการกำกับดูแล พบว่า คุณลักษณะบุคลากร การพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ บุคลากรโดยเฉพาะผู้บริหารและครู มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ให้ผู้เรียนพัฒนาได้อย่างดี ทั้งการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ และการเป็นแบบอย่างที่ดีในวิถีชีวิตจริง ในลักษณะสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น การพัฒนาบุคลากรมีความจำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องหลากหลายวิธีการ การส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน เพื่อให้บุคลากรมีคุณลักษณะที่ดีตามวิถิพุทธ เช่น ศรัทธาในพระพุทธศาสนา และพัฒนาตนให้ดำเนินชีวิตที่ดีงาม ละ เลิก อบายมุข การถือศีล 5 เป็นนิจ การเป็นแบบอย่างที่ดี พุทธกิจกรรมครู ผู้บริหารโรงเรียนและนักเรียน เช่น รักษาศีล 5 ยิ้มง่าย ไหว้สวย กราบงาม

สรุปสภาพทั่วไปโรงเรียนวิถิพุทธฝึกอบรมผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธทั้งในและนอกสถานที่ ฝึกอบรมผู้เรียน ให้เกิดความประพฤติที่ดีงาม ศีล สมาธิ ปัญญา ประยุกต์หลักพุทธธรรมให้ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และสามารถบูรณาการหลักธรรมให้เข้ากับรายวิชาอื่น ๆ คือ สอดแทรกวิถีแห่งความเป็นพุทธลงในทุกรายวิชาที่ทำการเรียนการสอน ผลจากการวิจัยตามหลักพุทธวิธีการบริหารจัดการสามารถช่วยให้การบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธมีจุดเด่นในด้านวิชาการ การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในพื้นที่ การจัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ตอบสนองต่อท้องถิ่น และรักษาอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน การบริหารงบประมาณ โดยการแสวงหาความร่วมมือจากชุมชน สามารถตรวจสอบได้ทุกเมื่อ ดำเนินชีวิตของตนเอง ลด ละ เลิก อบายมุข ประหยัด ออม ถนอมใช้เงิน ใช้เงินให้เป็นและคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด ด้านบุคคล การส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน การเป็นแบบอย่างที่ดี พุทธกิจกรรมครู ผู้บริหารโรงเรียนและนักเรียน เช่น รักษาศีล 5 ยิ้มง่าย ไหว้สวย กราบงาม

2. ศึกษาหลักการบริหารและพุทธวิธีการบริหารจัดการของโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

หลักการบริหารและพุทธวิธีการบริหารจัดการของโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า โรงเรียนได้สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถิพุทธอย่างเหมาะสมและเพียงพอ เมื่อเดือนสิงหาคม 2560 โรงเรียนบ้านลาดวิถิ เป็นโรงเรียนสุจริตต้นแบบ และเป็นโรงเรียนจัดกิจกรรมบริษัทสร้างการดี นำนักเรียนและคุณครู ไปร่วมแข่งขันระดับภูมิภาค (ภาคกลาง) เพื่อคัดเลือกไประดับประเทศ โรงเรียนบ้านลาดวิถิ ได้รับคัดเลือกจากทั้งหมด 62 โรงเรียนที่แข่งขัน นักเรียนได้รับคำชมเชยที่มีความมุ่งมั่นพยายาม จนทำให้ประสบความสำเร็จในครั้งนี้ วางแผน/กำหนดกรอบการใช้จ่าย บริหารอย่างโปร่งใส ประหยัดออม ถนอมใช้เงิน และ สิ่งของแสวงหาความร่วมมือจาก ชุมชน จัดทำโครงการโรงเรียนวิถิพุทธเข้าสู่แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี แผนปฏิบัติการประจำปี โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 การจัดการศึกษาตามแนววิถิพุทธ เป็นความคาดหวังหลักของการพัฒนาระบบการศึกษาไทยให้เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

2.2 โรงเรียนวิถิพุทธ เป็นโรงเรียนรูปแบบใหม่ ที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่ง

2.3 สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข เป็นแนวทางปฏิบัติโดยแท้ที่ยึดหลักไตรสิกขา เป็นองค์รวม เป้าหมายในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เรียนรู้ตลอดชีวิต ประสานประโยชน์ให้สังคม

3. นำเสนอรูปแบบพุทธวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ภาพที่ 1 แผนผังรูปแบบพุทธวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

อภิปรายผล

1. ด้านวิชาการ (A = Academic) อธิบายได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษา สอดแทรกและเพิ่มเติมหลักพุทธธรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จะต้องบูรณาการพุทธธรรมสู่การจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อนำสู่การเรียนรู้เข้าใจความจริงจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ที่เน้นหลักสูตรพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้กิจกรรมการเรียนการสอนมีการประสานความร่วมมือกับวัด/คณะสงฆ์ ในการจัดการเรียนรู้หลักสูตร โรงเรียนนำนวัตกรรมแนวพุทธมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและส่งเสริมมีการสัมมนาเสนอแผนการสอนพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกินอยู่ ดู ฟัง เป็น” เป็นฐานการดำเนินชีวิตโดยจัดผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย การกระตุ้นทุกคนให้ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีการยกย่องผู้ทำดีการปลูกฝังศรัทธาค่านิยมปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น 1) ด้านการวางแผน อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกวรรณ โกมลิตธิพงศ์ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า มีการบริหารจัดการที่แบ่งเป็นฝ่ายด้านการเรียนมีครูใหญ่เป็นผู้รับผิดชอบ และตำแหน่งการบริหารจัดการออกเป็นฝ่ายๆ ให้ร่วมกันรับผิดชอบงานทั้งหมดในโรงเรียน เนื่องจากการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ จึงทำให้ลักษณะการบริหารงานโรงเรียนค่อนข้างเป็นทางการไปด้วย การบริหารกิจการด้านการศึกษา เป็นงานบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา รูปแบบโครงสร้างมีผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ คณะกรรมการสถานศึกษา ครูใหญ่ และผู้ช่วยครูใหญ่ แบ่งเป็นการบริหารกิจการเป็นฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายธุรการ ฝ่ายแผนงาน และบริหารงานทั่วไป ฝ่ายบริหาร ฝ่ายทะเบียนและวัดผล 2) ด้านการจัดองค์การ อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ (กนกวรรณ โกมลิตธิพงศ์, 2550) สอดคล้องกับงานวิจัยของกนกวรรณ โกมลิตธิพงศ์ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการของคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการมีการกำหนดนโยบายจากเจ้าอาวาส ผู้ดำรงตำแหน่งผู้จัดการโรงเรียน การจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นองค์กรหนึ่งที่มีการบริหารจัดการที่แบ่งเป็นฝ่ายด้านการเรียนมีครูใหญ่เป็นผู้รับผิดชอบ และตำแหน่งการบริหารจัดการออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ให้ร่วมกันรับผิดชอบงานทั้งหมดในโรงเรียน เนื่องจากการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ จึงทำให้ลักษณะการบริหารงานในโรงเรียนค่อนข้างเป็นทางการไปด้วย เป็นงานการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา รูปแบบโครงสร้างมีผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ คณะกรรมการสถานศึกษา ครูใหญ่ และผู้ช่วยครูใหญ่ แบ่งเป็นการบริหารกิจการเป็นฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายธุรการ ฝ่ายแผนงาน และบริหารงานทั่วไป ฝ่ายบริหาร และฝ่ายทะเบียนวัดผล 3) ด้านการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ (กนกวรรณ โกมลิตธิพงศ์, 2550) ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสหัส จิตสาลโร ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิจัยการบริหารองค์กรคณะสงฆ์” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลใน

องค์กรคณะสงฆ์ การแต่งตั้งและถอดถอนเป็นอำนาจหน้าที่ของบริหารชั้นต้นหรือผู้บริหารที่สูงกว่า ยิ่งขาดการบริหารอย่างเป็นระบบและมีการพัฒนาไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลง แต่การมอบอำนาจในการตัดสินใจยังขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่มีลำดับชั้นสูงกว่า การจัดการบริหารในแต่ละวัดยังไม่เด่นชัด รวมทั้งการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับภาค จนถึงระดับวัด การปกครองมีการรวมศูนย์ และเป็นไปในการส่งการจากบนลงล่าง การศึกษาของวัดและของคณะสงฆ์โดยรวมขาดระบบบริหารจัดการที่ดีและไม่เป็นระบบ การเผยแผ่ยังเป็นรูปแบบเดิม และขาดการปรับให้สอดคล้องกับยุคสมัย 4) ด้านการอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ (พระมหาสหัส จิตสาโร, 2551) สอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย ไมตรี ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาของพระสงฆ์ในประเทศไทย: กรณีศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี” ผลการวิจัยพบว่า เป็นการศึกษาที่เน้นการสอบวัดผลความรู้ หรือที่เรียกว่าสอบบาลีสนามหลวงเป็นหลัก โดนมีแม่กองบาลีสนามหลวงเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดการสอบพร้อมกันทั่วประเทศ ส่วนการเรียนการสอนนั้นจะอยู่ที่ผู้เรียนหรือแต่ละสำนักจะดำเนินการโดยมีเจ้าสำนักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการทั้งการเรียนการสอน การจัดการเรื่องสถานที่อุปกรณ์การเรียนการสอน ครูผู้สอนตลอดถึงงบประมาณในการดำเนินการ 5) ด้านการกำกับดูแล บุคลากร คือ พระสังฆาธิการ ผู้บริหาร อาจารย์ และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อพุทธวิถีการบริหารจัดการโรงเรียนวิสุทธิพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (สมชาย ไมตรี, 2539)

2. ด้านงบประมาณ (B = Benefit) อธิบายได้ว่า การกำหนดแผนงาน/โครงการของโรงเรียน การรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียนและการอนุมัติการสั่งซื้อ/ส่งจ้างในโรงเรียน นำหลักทฤษฎีภูมิธรรมกัตถประโยชน์ มาบูรณาการบริหารการเงินให้เกิดประโยชน์และประหยัดที่สุด ในการจัดตั้งงบประมาณ มีการกำหนดพุทธธรรมคุณธรรมไว้ในแผนกลยุทธ์โรงเรียนการบริหารงบประมาณ มีการจัดสรรเบิกจ่ายงบประมาณและรายงานผลตามปกติ การระดมทรัพยากรและบริหารพัสดุสินทรัพย์ มีการใช้ทรัพยากร การจัดสรรงบประมาณกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนร่วมกับชุมชน การเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎณา คิตติ ได้วิจัยเรื่อง "การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ" ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการประเมินการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญประกอบด้วยหนึ่งเป้าหมายของการประเมิน สองสิ่งที่มุ่งประเมิน สามวิธีการประเมิน สี่วิธีการตัดสิน มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู สิ่งที่ยังประเมินได้แก่ การจัดการเรียนการสอนของครู วิธีประเมินโดยเพื่อนครู ส่วนวิธีการตัดสินใจใช้การเปรียบเทียบข้อมูลจากการประเมินกับเกณฑ์สัมภาษณ์ที่พัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3) จากการประเมินประสิทธิผล ผลการวิจัยพบว่า ครูมีพัฒนาการของการจัดการเรียนการสอนครั้งที่ 1 โดยภาพรวมครูมีทัศนคติที่ดี ส่วนการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยอมรับว่า การประเมินผลที่มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ทั้งทางด้านการปฏิบัติและด้านงบประมาณ ผลการประเมินมีความถูกต้อง

(กฤษณา คิตติ, 2547) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเมธีธรรมาลังการ (พระเมธีธรรมาลังการ (ประยุทธ์ ฐิริทโต) และคณะ ได้วิจัยเรื่อง "การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่เขต 1" ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารคือ เมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา อยู่ในระดับมากทุกด้าน (พระเมธีธรรมาลังการ (ประยุทธ์ ฐิริทโต) และคณะ, 2553)

3. ด้านบุคลากร (M = Master) อธิบายได้ว่า ผู้บริหาร ครู นักเรียน มีคุณลักษณะที่เป็นต้นแบบให้กับสังคม เช่น ผู้บริหารนำหลักสัปปุริสธรรมมาใช้ในการบริหารผู้สอนเป็นตัวอย่างที่ดีในลักษณะ “สอนให้รู้ทำให้ดูอยู่ให้เห็น” อย่างสม่ำเสมอเรียนรู้สู่การปฏิบัติเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียนมีเมตตาธรรมความอ่อนโยนอดทนอดกลั้นและสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้เรียนอยู่เสมอ โดยจัดผ่านกิจกรรมที่หลากหลายเช่นการยิ้มง่าย ไหว้สวย กราบงามกระตุ้นทุกคนให้ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี การยกย่องผู้ทำดีการปลูกฝังศรัทธาค่านิยมปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อผู้อื่นผู้เรียนรู้จักคิดมีการฝึกปฏิบัติเสมอ ๆ ทั้งด้านความประพฤติ ศีล สมาธิ และปัญญาเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนบุคลากรทุกคนพัฒนาตามหลักไตรสิกขามีคุณลักษณะเป็นผู้มีความรู้พุทธธรรมเป็นอย่างดีปฏิบัติดีปฏิบัติชอบสามารถจัดการเรียนรู้ตามวิถีพุทธและเป็นกัลยาณมิตรมีลักษณะของการเป็นผู้ที่ “สอนให้รู้ทำให้ดูอยู่ให้เห็น” พร้อมจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาได้เป็นอย่างดี ละเลิกจากอบายมุขถือศีลห้าเป็นนิมิต มีอุดมการณ์ที่จะพัฒนาตนเองและดำเนินชีวิตที่ดีงามเป็นผู้นำและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการทำมาดีสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และคณะ ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษากรณี โรงเรียนวิถีพุทธ 10 เขตพื้นที่ศึกษา" ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนได้รับการจัดการศึกษาในระดับดีมาก และอาจารย์และผู้บริหารมีการจัดการศึกษาในระดับมากแก่ผู้เรียนทั้งในการเตรียมปัจจัยภายนอก ความเป็นกัลยาณมิตร หลักสูตรการบริหารการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ในและนอกชั้นเรียน การวัดและประเมินผล และผู้เรียนตามวิถีพุทธ ซึ่งเป็นปัจจัยตามด้านรูปแบบ โดยภาคกลางมีการจัดการศึกษาตามวิถีพุทธในระดับดีมากกว่าพื้นที่อื่น การจัดการศึกษาตามวิถีพุทธมีรูปแบบที่เป็นไปในแนวเดียวกัน มาตรฐานเดียวกันและเสมอภาคกัน จะต้องจัดการโดยทุกฝ่ายทั้งชุมชน และการจัดสรรทรัพยากรให้ทั่วถึงเกิดประโยชน์แก่ทั้งโรงเรียน และผู้เรียนต้องได้รับความร่วมมือในการเข้าร่วมการจัดสรรและการกำหนดแนวทางการบริหาร มาตรฐานศึกษาและการจัดการเรียนรู้โดยผู้บริหาร การศึกษาทุกระดับ เพื่อให้เกิดโรงเรียนวิถีพุทธตามความต้องการของสังคม (สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และคณะ, 2547)

4. ด้านการบริหารทั่วไป (I = Interaction) อธิบายได้ว่า การบริหารทั่วไปในการจัดโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักกัลยาณมิตร โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งคนและสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นและนำมาปฏิบัติ

เพื่อเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี เช่น ลักษณะทางกายภาพบรรยากาศสงบใกล้ชีวิต ธรรมชาติร่มรื่นใกล้ชิดกับชุมชนสะอาดมีระเบียบ และเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งด้านวิชาการวิชาชีพ และคุณธรรม การบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธตามองค์ประกอบด้านกายภาพ ด้านกิจกรรม พื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการเรียนการสอนด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ปัจจัยรักอันเกิดจากความ ศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำที่จะเรียนรู้มีความรอบคอบใช้เหตุผลสอดคล้องกับงานวิจัยของ สีน งามประโคนและคณะ ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาใน ระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล" ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการพัฒนาตนเอง ของครูอาจารย์ คือ มีความกตัญญูทศเวทีสำนึกในบุญคุณของผู้อื่นหรือสิ่งอื่น รู้จักเลือก แบบอย่างที่ดีนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตและมีระเบียบวินัยในการดำเนินชีวิตโดยสุจริตและ รู้จักรับฟังเหตุผลจากผู้อื่นและพร้อมที่จะแก้ไขปรับปรุงตนเองในระดับปานกลาง 2) ด้านสังคม คือ ไม่ล่วงละเมิดสิ่งที่รักของหวงแหนของผู้อื่น รวมทั้งสิ่งของและข่มเหงจิตใจบหลู่เกียรติและ วงศ์ตระกูล แสดงไมตรีและความหวังต่อเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ เคารพสิทธิซึ่งกันและ กัน 3) ด้านคุณลักษณะ การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม คือ เมื่อเห็นผู้อื่นทำดีประสบความสำเร็จ ก็พลอยยินดีมีใจเป็นกลาง เข้าใจด้วยเหตุผล 4) ด้านการบำเพ็ญตนสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่น คือ การรู้จักปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นได้ และวางตนเสมอต้นเสมอปลาย แนะนำสิ่งที่เป็น ประโยชน์และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ และรู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี 5) ด้านสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมอบอุ่นใจเมื่ออยู่กับครอบครัว และสภาพแวดล้อม ทางสังคมเป็นสื่อกลางส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรม (สิน งามประโคน และคณะ, 2546)

องค์ความรู้ใหม่

พุทธวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ “ABMI Model” ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย สำหรับการกำหนดรูปแบบพุทธวิธีการบริหารจัดการ ดังนี้ 1) A = Academic = ด้านวิชาการ หลักสูตรสอดแทรกพุทธธรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เน้นหลักสูตรพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา การสัมมนาเสนอแผนการสอน สามารถนำความรู้ ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ 2) B = Benefit = ด้านงบประมาณ วางแผน/กำหนดกรอบการใช้ จ่ายบริหารอย่างโปร่งใสประหยัด ออม ถนอมใช้เงินและสิ่งของแสวงหาความร่วมมือจากชุมชน 3) M = Master = ด้านบุคลากร มีคุณลักษณะและเป็นต้นแบบที่ดีตามวิถิพุทธ ผู้บริหาร ครู นักเรียนเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชนและสังคมบุคลากรในโรงเรียนเป็น กัลยาณมิตรแก่กันและกันพัฒนามุคทายก ตามหลักไตรสิกขา 4) I = Interaction = ด้านการ บริหารทั่วไป สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ลักษณะโรงเรียนวิถิพุทธ ประเมินผลและเผยแพร่ผล การดำเนินงาน แสวงหาความร่วมมือจากชุมชน (บ้าน วัด โรงเรียน) หากนำพุทธวิธีการบริหาร จัดการนี้ไปใช้กับโรงเรียนวิถิพุทธ สามารถบริหารงานจัดการโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและ

ประสิทธิผล สามารถตอบโจทยให้ผู้เรียนมีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธตามหลักไตรสิกขา คือ ให้เกิด ความประพฤติดีตังาม ศีล สมาธิ ปัญญา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบพุทธวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่สร้างขึ้น ในครั้งนี้เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา หลักการบริหารและพุทธวิธีการบริหารจัดการของโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการ อำนาจการ และด้านการกำกับดูแล การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี การสัมภาษณ์และการสนทนา กลุ่ม โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ 1) ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับงานด้านการศึกษาสังเคราะห์ของคณะ สงฆ์ 5 รูป/คน 2) พระสงฆ์ที่เข้าปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนวิถีพุทธ 3 รูป 3) ผู้บริหาร/หัวหน้า หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนวิถีพุทธ 3 คน 4) ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการ โรงเรียนวิถีพุทธ 5 คน 5) ครูประจำการโรงเรียนวิถีพุทธ 5 คน และ 6) ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนวิถีพุทธ 4 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 25 รูป/คน ทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดรูปแบบพุทธ วิธีการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่มีชื่อว่า “ABMI Model”

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของผู้เรียนด้านการพัฒนาตนเอง ที่เด่นชัด คือปล่อยใจตามกระแสบริโภคนิยม ขาดการควบคุมกาย และจิตใจ การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย หลงคำโฆษณาชวนเชื่อสิ่งบริโภคและอุปโภคต่าง ๆ ในทางผิด เช่น การโฆษณาทางโทรศัพท์ หลักสูตรควรสอดแทรกพุทธธรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เน้นหลักสูตรพัฒนาผู้เรียนตาม หลักไตรสิกขา ผู้บริหารควรจัดการสัมมนาเสนอแผนการสอน สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน

2. ปัญหาและอุปสรรคของผู้เรียนด้านการเรียนการสอนที่เด่นชัด คือ การอบรมสั่ง สอนและปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่ผู้เรียน ครูอาจารย์ มีภาระหน้าที่ในการสอนและงาน อื่น ๆ มากจึงไม่มีเวลาเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมแก่ผู้เรียน การบริหารจัดการโรงเรียน วิถีพุทธควรประสานความร่วมมือกับทางคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ บ้าน ชุมชน ในการ พัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธร่วมกันอย่างบูรณาการ

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ โกมลิตพิพงศ์. (2550). การบริหารกิจการคณะสงฆ์จีนนิกายในประเทศไทย. ใน *ดุขฎิณิพนธ์พุทธศาสนดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- กฤษณา คิตดี. (2547). การพัฒนารูปแบบการประเมินผลการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวัดผลและประเมินผล. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- พระครูวินัยธรวัลลพ โกวิโล และคณะ. (2555). *รายงานผลการประเมินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน.* นนทบุรี: หจก. เซนปรินต์.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). *การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินอยู่เป็น.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์.
- พระมหาสหัส สุตสาโร. (2551). การบริหารองค์การคณะสงฆ์. ใน *รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระเมธีธรรมาลังการ (ประยุทธ์ ภูริทัตโต) และคณะ. (2553). การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2547). *โรงเรียนวิถีพุทธ.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมชาย ไมตรี. (2539). การศึกษาของพระสงฆ์ในประเทศไทย : กรณีศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี. ใน *รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.*
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์.
- สิน งามประโคนและคณะ. (2546). การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน *รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และคณะ. (2547). การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ : ศึกษากรณีโรงเรียนวิถีพุทธ 10 เขตพื้นที่ศึกษา. ใน *รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*